

можна зробити висновок, що за даними показниками, рівень конкурентоспроможності вітчизняних м'ясопереробних підприємств знаходиться на досить низькому рівні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Балабанова Л. В. SWOT-аналіз – основа формування маркетингових стратегій підприємства : навч. посіб. / Балабанова Л. В. ; під ред. Балабанової Л. В. – Донецьк : ДонДУЕТ, 2001. – 180 с.
2. Завьялов П. С. Маркетинг в схемах, рисунках, таблицях : учеб. пособие / П. С. Завьялов. – М. : ИНФРА-М., 2002. – 495 с.
3. Калинин Н. Мясные тромбы [Электронный ресурс] / Н. Калинин, А. Степанец // АПК-Информ. – Режим доступа : <http://www.apk-inform.com/showart.php?id=25646>. – Название с экрана.
4. Ламбен Жан-Жак. Стратегический маркетинг / Жан-Жак. Ламбен // Европейская перспектив : [пер. с фр.]. – С.Пб. : Наука, 1996. – 589 с.
5. Оберемчук В. Ф. Конкуренция: понятия, анализ, стратегия / В. Ф. Оберемчук // Стратегия экономического развития Украины. – 2001. – Вып. 5. – С. 210–217.
6. Павлова В. А. Конкурентоспособность предприятия: оценка та стратегия обеспечения : [монография] / В. А. Павлова. – Днепропетровск : вид-во ДУЕП, 2006. – 276 с.
7. Павлова В. А. Формування стратегії розвитку підприємств в умовах конкуренції / В. А. Павлова // Економіка: проблеми теорії та практики. – 2005. – Вып. 204. – Т. 2. – С. 489–494.
8. Павлова В. А. Прогнозування діяльності підприємства в умовах конкурентного середовища / В. А. Павлова, М. Є. Рогоза // Вісник ДонДУЕТ. – 2003. – № 4 (20). – С. 140–145.
9. Пастухова В. В. Стратегічне управління підприємством: філософія, політика, ефективність : монографія / В. В. Пастухова. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2002. – 302 с.
10. Фатхутдінов Р. А. Менеджмент конкурентоспособности товара / Р. А. Фатхутдінов. – М. : АО Бизнес школа «Интел-Синтез», 1995. – 60 с.
11. Чернега О. Б. Управління конкурентоспроможністю в умовах трансформації економічних відносин / О. Б. Чернега // НАН України; Інститут економіки промисловості. – Донецьк : ІЕП НАН України, 1999. – 448 с.
12. Юданов А. Ю. Конкуренция: теория и практика : учеб.-практ. пособие / А. Ю. Юданов. – 3-е изд. испр. – М. : Изд-во ГНОМ и Д, 2001. – 304 с.

УДК 631.15(477.53)

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА ЕФЕКТИВНИХ МЕХАНІЗМІВ УПРАВЛІННЯ АГРАРНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

В. О. Животенко

Сучасні умови господарювання аграрних підприємств, незважаючи на розвиток законодавчої бази України, погіршуються. Державна підтримка підприємств аграрного сектора слабшає, а зовнішні загрози проявляються інтенсивніше. Формування механізмів ефективного управління на аграрних підприємствах стає необхідним, а забезпечення економічної безпеки набуває особливої ваги.

Питання економічної безпеки у світовій практиці досліджено недостатньо. Безліч на-

уковців, праці яких присвячені економічній безпеці, розробили власні підходи до становлення даного поняття. Так, Є. Олейніков розглядав економічну безпеку як сукупність процесів, що проходять на підприємстві із усіма взаємозв'язками, які становлять єдину неподільну групу з погляду їх функціональної ролі у забезпеченні економічної безпеки підприємства [3].

Т. Загорна розглядає поняття «економічна безпека» як такий стан корпоративних ре-

сурсів і підприємницьких можливостей, при якому гарантується найбільш ефективно їх використання для стабільного функціонування і динамічного науково-технічного та соціального розвитку, запобігання зовнішніх і внутрішніх загроз [1].

С. Ілляшенко розглядає поняття «економічна безпека» як стан ефективного використання ресурсів підприємства й існуючих ринкових можливостей, який дозволяє запобігати внутрішнім і зовнішнім загрозам, і забезпечує його тривале виживання і стійкий розвиток на ринку відповідно до обраної місії [2].

Разом з тим, ми переконані у недостатній обґрунтованості даного визначення, тому ми пропонуємо розглядати економічну безпеку як сукупність внутрішніх і зовнішніх чинників підприємства, які за рахунок його сильних сторін, не матимуть негативного впливу на нього.

Метою статті є дослідження ефективності запропонованої моделі економічної безпеки аграрних підприємств як невід'ємної складової механізмів управління.

Проблема забезпечення економічної безпеки аграрних підприємств у мінливих зовнішніх умовах при опрацюванні механізмів управління аграрним підприємством набуває особливої ваги. На економічну безпеку підприємства впливає низка чинників, що потребує дотримання певних принципів.

Модель економічної безпеки аграрних підприємств поєднує складові, між якими постійно відбувається взаємодія, що дозволяє забезпечити ефективність функціонування підприємства, адекватність прийняття управлінських рішень і адаптивність до ринкових змін (рис.).

Рис. Модель економічної безпеки аграрного підприємства (авторська розробка)

З рис. видно, що економічна безпека має забезпечуватися наявним ресурсним потенціалом і виконанням усіх функцій службою безпеки підприємства. Також у моделі виділено складові ресурсного потенціалу та функції служби безпеки, виявлено їх взаємозв'язок. Така мо-

дель, на наше переконання, має використовуватись усіма аграрними підприємствами.

Ми розробили власну шкалу оцінки досягнутого рівня розвитку ресурсного потенціалу й оцінки рівня виконання функцій службою безпеки.

Алгебраїчна сума таких показників буде відображати рівень економічної безпеки аграрного підприємства (формула 1).

$$R_{e,b} = R_{p,n} + R_{v,f,c,b}, \quad (1)$$

де $R_{e,b}$ – рівень економічної безпеки;
 $R_{p,n}$ – рівень ресурсного потенціалу;
 $R_{v,f,c,b}$ – рівень виконання функцій служби безпеки.

Розрахунок рівня ресурсного потенціалу слід проводити за формулою:

$$R_{p,n} = O_{v,p,1} V_{v,p,1} + O_{v,p,2} V_{v,p,2} + \dots + O_{v,p,n} V_{v,p,n}, \quad (2)$$

де $O_{v,p,n}$ – відносна оцінка окремих видів ресурсів;
 $V_{v,p,n}$ – вагомість кожного окремого виду ресурсів.

Розрахунок рівня виконання функцій службою безпеки слід проводити за формулою 3.

$$R_{v,f,c,b} = O_{v,f,1} V_{v,f,1} + O_{v,f,2} V_{v,f,2} + \dots + O_{v,f,n} V_{v,f,n}, \quad (3)$$

де $O_{v,f,n}$ – відносна оцінка рівня виконання функцій службою безпеки;
 $V_{v,f,n}$ – вагомість рівня виконання функцій службою безпеки.

Визначення відносної оцінки показників слід проводити за формулою:

$$O_i = \frac{1}{N_i} \cdot n_i, \quad (4)$$

де O_i – відносна оцінка i -ї складової;
 N_i – кількість рівнів складової;
 n_i – номер рівня i -ї складової, рахуючи від найнесприятливішого включно.

Вагомість складової слід розраховувати за формулою:

$$V_i = \frac{1}{S} \cdot R_i, \quad (5)$$

де V_i – вагомість складової;
 S – сума балів за усіма складовим економічної безпеки;
 R_i – сума балів за кожною складовою.

Розподіл балів для оцінки рівня ресурсного потенціалу наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Шкала оцінки рівня ресурсного потенціалу аграрного підприємства (авторська розробка)

Вид ресурсів	Варіація балів
Просторові ресурси	від 0 балів до 1 бала
Персонал	
Технологічні ресурси	
Технічні ресурси	
Інформаційні ресурси	
Нематеріальні ресурси	
Фінансові ресурси	
Організаційні ресурси	

Як свідчать дані таблиці 1, ми пропонуємо використовувати для оцінки кожного виду ресурсів бали від 0 до 1 (де 0 балів означає відсутність ресурсів i -го виду; 0,5 балів – кількість ресурсів, яка не забезпечує ефективності роботи підприємства; 1 бал – кількість ресурсів, що забезпечує ефективність роботи підприємству).

Розглянувши розподіл балів для оцінки рівня ресурсного потенціалу, ми пропонуємо такий розподіл балів для оцінки рівня виконання функцій служби безпеки (табл. 2).

Дані табл. 2 свідчать, що функції служби безпеки підприємства ми поділяємо на охорону та контроль. Кількість балів для їх оцінки ми пропонуємо розподіляти таким чином: якщо функція виконується, то оцінюється в 1 бал, а якщо ні, то 0 балів. З огляду на це функція охорони оцінюється максимум трьома балами, а функція контролю – двома.

Провівши оцінку рівня ресурсного забезпечення та оцінку рівня виконання функцій служби безпеки, відповідно до розробленої нами шкали, слід розраховувати відносну оцінку та вагу кожної окремої складової, що у результаті дозволить дати розрахунок інтегральної оцінки рівня економічної безпеки.

Така оцінка, на нашу думку, дозволить отримати об'єктивні результати щодо економічної безпеки аграрного підприємства. Також у процесі оцінки можна буде виявити слабкі місця, що суттєво впливають на економічну безпеку підприємства. Виявивши слабкі місця, підпри-

емство зможе розробити заходи щодо їх усунення, що дозволить підвищити ефективність функціонування підприємства.

Наведену вище шкалу оцінки, як приклад, ми застосували на аграрних підприємствах

Полтавської області та отримали такі результати розрахунку відносних показників за кожною складовою ресурсного потенціалу та рівня виконання функцій службою безпеки (табл. 3).

Таблиця 2

Шкала оцінки рівня виконання функцій служби безпеки аграрного підприємства (авторська розробка)

Функції служби безпеки	Варіація балів
Охорона:	від 1 балу до 3 балів
- документи	
- інформаційно-аналітична діяльність	
- техніко-технологічний захист	
Контроль:	від 1 балу до 2 балів
- кадровий контроль	
- використання робочого часу	

Таблиця 3

Відносні оцінки складових ресурсного потенціалу та рівня виконання функцій службою безпеки окремими аграрними підприємствами Полтавської області (розраховано автором)

Види ресурсів	Підприємства		
	СВК «Смотріківський»	ТОВ «Давидівське»	ТОВ АФ «Шедієво»
Просторові ресурси	0,33	0,33	0,66
Персонал	0,66	1	1
Технологічні ресурси	1	0,66	0,66
Технічні ресурси	0,66	0,66	0,66
Інформаційні ресурси	0,33	0,33	0,66
Нематеріальні ресурси	1	0,66	0,66
Фінансові ресурси	0,66	0,33	1
Організаційні ресурси	0,33	0,33	0,66
Оцінка рівня виконання функцій службою безпеки			
Охорона документів	1	1	1
Охорона інформаційно-аналітичної діяльності	1	0,5	1
Техніко-технологічний захист	0,5	1	1
Кадровий контроль	1	1	1
Контроль використання робочого часу	0,5	0,5	0,5

З даних табл. 3 видно, що ми розрахували відносні показники складових наявного ресурсного потенціалу та рівня виконання функцій службою безпеки. Так, виявлено, що найвищі оцінки ресурсного потенціалу та рівня виконання функцій службою безпеки отримали ТОВ АФ «Шедієво» та СВК «Смотріківський».

Поглиблюючи розрахунки, аграрне підприємство, на нашу думку, має розраховувати вагомість кожної зі складових ресурсного потенціалу та рівня виконання функцій службою безпеки (табл. 4).

Дані табл. 4 свідчать, що кожна зі складових економічної безпеки має певну вагомість та впливає на кінцевий показник. Ми вияви-

ли ті складові, які мають найбільшу вагомість для інтегрального показника економічної безпеки. Так, визначено, що вагомість складових ресурсного потенціалу та рівня виконання функцій службою безпеки на ТОВ АФ «Шедієво» є найвищою.

Наступним етапом є розрахунок рівня ре-

сурсного забезпечення та рівня виконання функцій служби безпеки табл. 5.

Дані табл. 5 свідчать, що ми отримали результати розрахунків рівня ресурсного потенціалу та рівня виконання функцій службою безпеки на аграрних підприємствах Полтавської області.

Таблиця 4

Вагомість складових ресурсного потенціалу та функцій служби безпеки аграрних підприємств (розраховано автором)

Вагомість складових ресурсного потенціалу			
Вид ресурсів	Підприємства		
	СВК «Смотриківський»	ТОВ «Давидівське»	ТОВ АФ «Шедієво»
Просторові ресурси	0	0	0,1
Персонал	0,14	0,4	0,2
Технологічні ресурси	0,29	0,2	0,1
Технічні ресурси	0,14	0,2	0,1
Інформаційні ресурси	0	0	0,1
Нематеріальні ресурси	0,29	0,2	0,1
Фінансові ресурси	0,14	0	0,2
Організаційні ресурси	0	0	0,1
Вагомість функцій служби безпеки			
Функції служби безпеки	Підприємства		
	СВК «Смотриківський»	ТОВ «Давидівське»	ТОВ АФ «Шедієво»
Документи	0,33	0,33	0,25
Інформаційно-аналітична діяльність	0,33	0	0,25
Техніко-технологічний захист	0	0,33	0,25
Кадровий контроль	0,33	0,33	0,25
Використання робочого часу	0	0	0

Таблиця 5

Показники рівня ресурсного забезпечення та рівня виконання функцій службою безпеки на аграрних підприємствах Полтавської області (розраховано автором)

Показник	Підприємства		
	СВК «Смотриківський»	ТОВ «Давидівське»	ТОВ АФ «Шедієво»
Рівень ресурсного забезпечення	3,28	0,79	0,796
Рівень виконання функцій служби безпеки	0,99	0,99	1

Заключним етапом є визначення рівня економічної безпеки аграрних підприємств, що, на наш погляд, є індикатором для формування ефективних механізмів управління ними:

СВК «Смотриківський» – $R_{вб.} = 3,28 + 0,99 = 4,27$;

ТОВ «Давидівське» – $R_{вб.} = 0,79 + 0,99 = 1,78$;

ТОВ АФ «Шедієво» – $R_{вб.} = 0,796 + 1 = 1,796$.

За результатами розрахунків було виявлено низький рівень економічної безпеки на усіх досліджуваних аграрних підприємствах.

Отже, ми переконані, що використання запропонованої нами системи балів для оцінки рівня економічної безпеки аграрного підпри-

емства дозволить вживати ефективні заходи щодо їх посилення. Результати таких розрахунків дають об'єктивну оцінку рівня економічної безпеки, що дозволяє аграрним підприємствам оптимізувати механізми управління.

Перспективні наукові розвідки мають охоплювати проблеми формування ефективних управлінських механізмів на основі визначення рівня економічної безпеки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Загорна Т. О. Економічна діагностика : навч. посіб. / Т. О. Загорна. – К. : ЦУЛ, 2007. – 400 с.
2. Ілляшенко С. М. Економічний ризик : навч. посіб. / С. М. Ілляшенко. – К. : ЦУЛ, 2004. – 220 с.
3. Олейников Е. А. Основы экономической безопасности: государство, регион, предприятия, личность / Е. А. Олейников. – М. : ЗАО «Бизнес-школа», 1997. – 279 с.

УДК 334.758:004.738.5

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВ НА РИНКУ ОЛІЙНО-ЖИРОВОЇ ПРОДУКЦІЇ

**І. А. Маркіна, доктор економічних наук;
Н. В. Мацедонська**

Від ефективності функціонування окремих підприємств залежить конкурентоспроможність країни в цілому, тому питання підвищення ефективності управління підприємствами, в тому числі й олійно-жирової галузі, є актуальним і потребують наукового обґрунтування з урахуванням новітніх технічних можливостей. Одним із ефективних інструментів, що сприяють забезпеченню ухвалення управлінських рішень, які направлені на ефективну роботу підприємства, є організація управління, заснованого на впровадженні інформаційних і, зокрема, інтернет-технологій. Слід зазначити, що підприємства олійно-жирової галузі в Україні є системами управління, які характеризуються багаторівневністю, масштабністю, синергізмом, відкритістю, що, з одного боку, вносить певну стохастичність дій, з іншої – дозволяє оптимізувати систему з урахуванням умов внутрішнього та зовнішнього середовища.

Вагомий внесок у розробку проблематики інформаційного забезпечення зробили такі зарубіжні автори, як Д. Еймор [1], К. Пейтел

[2], М. Мак-Картні [2], Д. Сігел [3]. Російські вчені В. Алексунін [4], О. Богданова [5], Т. Данько [6], А. Кантарович, В. Царьов [7], С. Пирогова [8] детально проаналізували в своїх працях системне значення нової інформаційної реальності для економіки. Впливу інформаційних систем і технологій на процеси управління підприємствами присвячені праці вітчизняних науковців, таких як О. Ананьєв [9], А. Береза, В. Гужва, Ф. Левченко, М. Макарова [11], Л. Лігоненко [12], І. Литовченко [13], І. Бойчук [14] та ін.

Мету дослідження, яка полягає в обґрунтуванні напрямів підвищення ефективності управління підприємством на основі використання інформаційних технологій, зокрема інтернет-технологій, досягнутого через реалізацію завдань щодо розробки методичних рекомендацій щодо формування інформаційних систем управління сучасними підприємствами, зокрема ЗАТ «Полтавський олійноекстракційний завод – Кернел Груп».

ґрунтуючись на проведених теоретичних дослідженнях, що розглядають інформаційні